

Activiteiten Rapport

Metro-Verbindingen

2021

Verantwoordelijk uitgever

Laurent Demoulin (laurent@diogenes.brussels)

Foto's

DIOGENES vzw

COMMISSION COMMUNAUTAIRE COMMUNE

Met de steun van het Brussels Hoofdstedelijk Gewest, beheerd door Brussel Preventie & Veiligheid, en de ministers bevoegd voor bijstand aan personen van het verenigd college van de Gemeenschappelijke Gemeenschapscommissie van Brussel-Hoofdstad.

INHOUDSTAFEL

Beknopt overzicht van onze activiteiten in cijfers.....	4
1. Voorwoord.....	5
2. Het project.....	6
2.1. Voorgeschiedenis.....	6
2.2. De basisdoelstelling en actie.....	7
2.3. Finaliteit en doelstellingen.....	8
2.4. De verschillende werklijnen.....	10
3. Evaluatie van de activiteiten.....	11
3.1. Kwantitatieve en kwalitatieve evaluatie.....	11
3.2. Verhalen uit de metro.....	16
3.3. Werken naar duurzame oplossingen.....	18
4. De bewoner van de semi-publieke ruimte.....	20
4.1. Wie is die bewoner van de semi-publieke ruimte ?.....	20
4.2. Welke kwetsbaarheden dragen ze met zich mee ?.....	20
4.3. Waarom investeren deze personen zich in deze ruimte ?...21	
5. Onze methodologie.....	23
6. Onze middelen.....	25
6.1. Financiering.....	25
6.2. Human resources.....	26
6.3. Samenwerkingsverbanden.....	27
7. Onze aanbevelingen.....	28
8. Onze perspectieven voor 2022.....	29

OVERZICHT VAN ONZE ACTIVITEITEN

CIJFERS VAN 2021

IN 2021 HEEFT HET TEAM *METRO-VERBINDINGEN* (1,8 VTE):

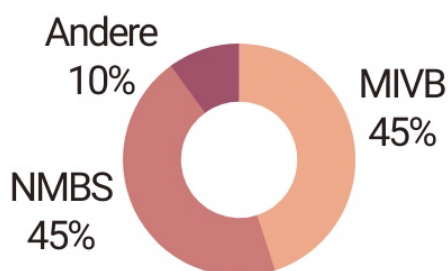
799 interventies

uitgevoerd, met **239** verschillende straatbewoners.

HET TEAM VAN *DIOGENES* WAS OOK ACTIEF IN SEMI-PUBLIEKE RUIMTES:

2315 interventies

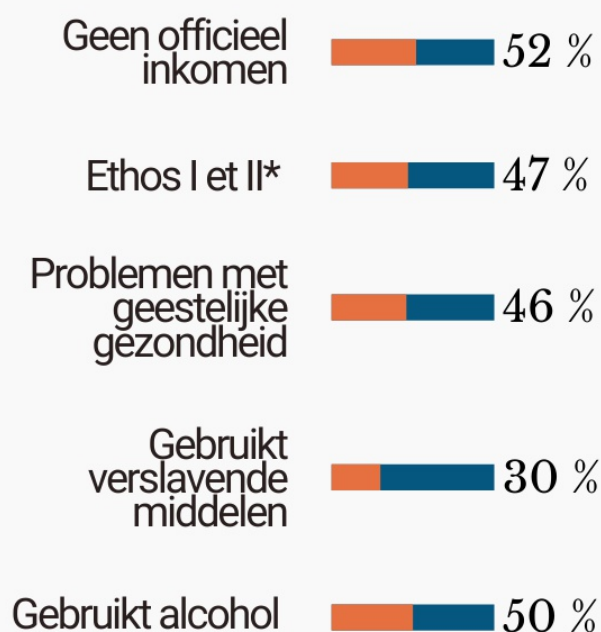
in verschillende semi-publieke ruimte:

55 interventies met de context

van straatbewoners, sinds september 2021

TUSSEN DE **315** BEWONERS VAN DE SEMI-PUBLIEKE RUIMTE:

Verblijfsrecht en inkomen

24% van de dakloze personen in de semi-publieke ruimten hebben een verblijfsrecht. **Hiervan heeft 84% legale inkomsten.**

63% van de personen zonder verblijfsrecht bedelen.

* zonder onderdak of huisvesting

1. VOORWOORD

De redenen waarom mensen op straat terecht komen zijn verschillend en voor iedere persoon anders. Meestal gaat hun levensloop gepaard met meerdere breuken met familie, vrienden ... én met hun eigen levensverhaal. Mensen nemen afstand van het gebeuren in de maatschappij en vinden slechts moeizaam terug verbinding met de samenleving.

Het zijn deze mensen waarover we het in dit rapport zullen hebben: straatbewoners in de semi-publieke ruimtes zoals de stations van de MIVB, NMBS, maar ook in parken, winkelstraten of galerijen, e.d. Wie regelmatig de metro neemt, kan het ondubbelzinnig vaststellen : het aantal metrobewoners stijgt sterk. In verschillende metro stations zijn de personen die er hun toevlucht zoeken duidelijk aanwezig.

Gedurende de laatste 10 jaar is het project *Metro-Verbindingen* zich aan het specialiseren om op een innovatieve manier antwoorden te bieden op veelal moeilijke en complexe situaties. Hoe kunnen we collectief het hoofd bieden aan persoonlijke leed, hetgeen niet omwille van hen, maar omwille van hun situatie ook sociale overlast kan meebrengen? Waar ligt de balans tussen zorg dragen voor iemand en opkomen voor onze eigen verwachtingen naar hoe de semi-openbare ruimte moet georganiseerd worden?

Het zijn vragen die niet vreemd zijn aan medewerkers, winkeliers en sommige reizigers. Elkeen onder hen worstelt met deze vragen en

wordt soms gevoelsmatig tussen beide uitersten heen en weer geslingerd.

Het project *Metro-Verbindingen* probeert op deze ambivalente vragen antwoorden te zoeken. Door het inzetten van menselijk kapitaal kunnen we tot win-win situaties komen, waar iedereen beter van wordt.

In 2021 hebben we verder ingezet op het werken met straatbewoners in de semi-publieke ruimten, in nauwe samenwerking met hun lokale context. Een dynamiek als goed samenhangend geheel dat de nodige motor kan zijn voor sociale inclusie.

2021 is eveneens het jaar geworden waar het project zich heeft moeten verdiepen over zijn financiële zekerheid. De verwachtingen zijn dat we voor volgende drie jaren slechts ¼ van het aangevraagde subsidiebedrag binnen het kader van het Globaal Veiligheids- en Preventieplan zullen krijgen. Dit betekent dat we komende jaren het project met zijn samenhangende geheel van werklijnen zouden moeten inperken.

We zijn op zoek gegaan naar alternatieve financiering, hetgeen gedeeltelijk gelukt is door het verkrijgen van budgetten via het Fonds De Warmste Week enerzijds, en via het project Zorgzame Buurten van de VGC anderzijds. Deze financiering helpt ons een boost te geven aan een aantal werklijnen in 2022, maar is echter beperkt in tijd en het vormt geen duurzame oplossing voor het project naar de toekomst toe.

2. HET PROJECT

Metro-Verbindingen biedt een versterking van het straathoekwerk in de semi-publieke ruimte. Straathoekwerkers van *Metro-Verbindingen* zijn werkzaam op het gehele MIVB-net en in de stations van de NMBS in het Brussels

Hoofdstedelijk Gewest. Het is een innoverend project dat gegroeid is vanuit de specifieke noden in de algehele context van deze ruimten en de bewoners die er vertoeven.

2.1. Voorgeschiedenis

2007

Een nieuw decreet wordt gepubliceerd, waarin bepaald wordt dat bedelen in het openbaar vervoer verboden is.

2009

De MIVB zendt over haar hele netwerk de volgende geluidsoproep uit: "Wij herinneren u eraan dat bedelen in de metro verboden is. Moedig het niet aan". De verenigingssector mobiliseert zich om de stigmatisering van bedelaars aan te klagen. Op hetzelfde moment stelt de minister van Vervoer, mevrouw B. Grouwels, de maatregel van het decreet van 2007 ter discussie in het Brussels parlement.

2010

Een ministeriële omzendbrief wijzigt het decreet van 2007 door bedelarij in niet-betalende zones van de infrastructuur toe te staan, op voorwaarde dat dit niet in strijd is met het huishoudelijk reglement.

2012

De Gemeenschappelijke Gemeenschapscommissie vraagt DIOGENES om "een project uit te werken voor de ondersteuning, de oriëntatie en de begeleiding van daklozen, op basis van haar ervaringen en samenwerkingen met dakloze personen". *Metro-Verbindingen* gaat in maart 2012 van start met de volgende vier werklijnen:

1. Het straathoekwerk ontwikkelen met straatbewoners in metrostations en op het volledige MIVB-netwerk;
2. Steun en informatie verstrekken aan personeel, reizigers en handelaren in de stations;
3. Overleg en opleiding;
4. Uitvoeren van een actieonderzoek rond de stand van zaken van daklozen in metrostations. Later is het accent meer komen te liggen op "onderzoek en analyse".

2013

Actieonderzoek "daklozen in de Brusselse metro" (Aline Strens en Lucie Martin).

2014

Het project *Metro-Verbindingen* is een van de 34 inspirerende modellen die door het Brussels Forum voor de Bestrijding van Armoede werden geïdentificeerd in zijn "Inventaris van Sociale Innovatie in het Brussels Hoofdstedelijk Gewest".

2017

Het project is genomineerd als innovatief project voor sociale integratie door de federale prijs armoedebestrijding van het POD Maatschappelijke Integratie.

2018

Dankzij de steun van Brussel Veiligheid en Preventie (BVP), versterken we de verschillende werklijnen en wordt het werkterrein uitgebreid naar het volledige netwerk van het openbaar transport in Brussel. Een nieuw werkgebied wordt toegevoegd: bewustmaking, met een eerste campagne "Verbindingen maken is ook strijden tegen uitsluiting!".

2020

2de bewustmakingscampagne "Ik besta."

2.2. De basisdoelstelling en actie

Metro-Verbindingen volgt de methodiek van het straathoekwerk, specifiek gericht op de microkosmos die de semi-publieke ruimte vormt. Het project implementeert verschillende activiteiten om de diverse aspecten van de algemene visie binnen de vzw DIOGENES te bereiken: *“Dat iedere straatbewoner de plek mag innemen die bij hem of haar past in een inclusieve, rechtvaardige en solidaire samenleving”*.

Metro-Verbindingen is een innoverend project dat de context rond de metrobewoners als opportuniteit ziet voor sociale integratie. Straathoekwerkers gaan aan de slag met de verschillende aanwezige actoren (MIVB-medewerkers, kuispersoneel, winkeliers, reizigers ...). Het project doet een beroep op het bestaande sociale weefsel in Brussel. Het ondersteunt en versterkt dit weefsel op verschillende manieren om een grotere samenhang te bereiken tussen de straatbewoners en de verschillende mensen in de samenleving. Proactief luisteren, informeren, dynamiseren en steun zijn hier de sleutelwoorden. Het project is eveneens gericht op het initiëren en organiseren van overlegplatforms, bewustmaking en opleiding.

Straathoekwerk in de semi-publieke ruimten van Brussel

De metro- en treinstations, parkings, winkelgalerijen, parken en andere semi-publieke ruimten hebben meerdere functies. Voor hen die er wonen hebben ze vele voordelen: warmte of bescherming, gelegenheid tot inkomen, toegang tot eten en drinken, sociale banden met andere reizigers of daklozen, zichtbaarheid of juist omgekeerd de anonimiteit.

Binnen het project *Metro-Verbindingen* richten de straathoekwerkers zich op mensen die dakloos zijn en zich op de een of andere manier

investeren in die semi-publieke ruimte. Dit zowel in het centrum als in de periferie van het Brussels Hoofdstedelijk Gewest.

De redenen waarom mensen op straat terecht komen zijn zeer divers. Achter iedere persoon schuilt een verhaal met meestal een sterk gekleurd verleden en verschillende relationele breuken.

Ook al dragen metrobewoners vele kwetsbaarheden met zich mee, om te overleven op straat ontwikkelen ze vele talenten en vaardigheden. Als straathoekwerker gaan we net aan deze positieve elementen aandacht geven, zodat we kunnen werken aan hun zelfvertrouwen en hun eigenwaarde.

Tijdens het proces van rehabilitatie, spelen straathoekwerkers de rol van een rode draad door linken te creëren met onze maatschappij. Ze analyseren de behoeften, (her)motiveren, bouwen aan het integratietraject, oriënteren en begeleiden mensen fysiek naar de juiste ondersteunende structuren (OCMW's, ziekenhuizen, centra voor geestelijke gezondheidszorg, opvangcentra ...) en naar huisvesting. Ze bouwen een aangepast begeleidingstraject, onvoorwaardelijk en met respect voor het tempo van de dakloze persoon in kwestie.

Straathoekwerkers hechten ook veel belang aan het geven van ondersteuning en informatie aan personeel van de semi-publieke ruimten, handelaren, reizigers ... Dankzij onze kennis over het leven op straat, trachten we een genuanceerd beeld te geven van een metrobewoner en ondersteunen of moedigen we alle mensen aan een belangrijke rol en een positieve bijdrage te leveren aan het leven van deze persoon.

2.3. Finaliteit en doelstellingen

2.3.1. Finaliteit

Het project *Metro-Verbindingen* beoogt een goede en warme, solidaire en correcte samenleving in de microkosmos die de semi-publieke ruimte vormt. Een samenleving waar iedereen zijn plek vindt, op de manier waarop hij het wenst en rekening houdende met de wensen en verwachtingen van anderen. Hiervoor gaan we aan de slag met de capaciteiten van al de aanwezige personen en hun brede context, tot we in een ondersteunende en positieve dynamiek komen waar iedereen zich goed voelt.

Hiervoor maakt *Metro-Verbindingen* gebruik van een breed scala aan interventies, aangepast aan de bewoners van semi-publieke ruimten. Ze variëren van de identificatie van iemands behoeften tot zijn huisvesting, en dit langs het essentiële werk van (her)motivatie, fysieke begeleiding en oriëntatie naar verschillende instellingen, organisaties of elders.

2.3.2. Doelstellingen

Het *Metro-Verbindingen* team voert opdrachten uit gericht op het voldoen aan volgende doelstellingen:

Algemene doelstellingen	
 <p>Straatbewoners ondersteunen om optimaal gebruik te maken van de bestaande diensten buiten de metrostations met het oog op een algemene verbetering van hun levensomstandigheden, hun gezondheid, hun psychologische toestand, hun sociale en administratieve situatie en hun sociale relaties. Hierbij zorgen we voor de oriëntatie van deze mensen naar de diensten die het meest zijn aangepast aan hun vragen en hun behoeften, in volledige institutionele onafhankelijkheid en met respect voor het beroepsgeheim.</p>	 <p>Hen een onvoorwaardelijk luisterend oor bieden en hen ondersteunen in de context van de openbare vervoersmaatschappijen, met respect voor hun manier van leven en hun waarden. Het in omloop brengen van informatie en aangepaste psychosociale ondersteuning in het perspectief van een betere sociale integratie.</p>
 <p>Een dynamiek van verandering tot stand brengen met respect voor hun eisen en behoeften, hun tijdsinzicht, hun tempo en hun ambities.</p>	 <p>Organiseren van een betere omkadering van daklozen die in de stations van de openbare vervoersmaatschappijen verblijven.</p>
 <p>Duurzame sociale relaties co-creëren tussen de straatbewoner, de MIVB-medewerkers en eerstelijnsburgers (reizigers, handelaars, beveiligingsagenten, schoonmaakpersoneel, enz....).</p>	 <p>Het verstrekken van kwaliteitsvolle informatie over het leven en de situatie van de straat, in alle respect voor het beroepsgeheim en in het strikte belang van de straatbewoners, om reizigers en andere voorbijgangers toe te staan de situatie van daklozen beter te begrijpen en om de betrokken spelers van de openbare vervoersmaatschappij(en) en instellingen van de sector en de overheid via deze weg het mogelijk te maken hun diensten te verbeteren en aan te passen.</p>
 <p>Bestrijden van sociale uitsluiting.</p>	 <p>Het welzijn van daklozen verbeteren.</p>

Specifieke doelstellingen	
Contact opnemen met de bewoners van de metro en ontwikkelen van een vertrouwensrelatie.	Vanuit een onvoorwaardelijke relatie, straatbewoners begeleiden op hun levens parcours, met respect voor hun manier van leven en waarden.
Bevorderen van het herstellen van sociale banden.	De situatie analyseren en een integratietraject plannen.
Ontwikkeling van de emancipatie en de sociale rehabilitatie van daklozen.	(Her-)motiveren en een dynamiek van verandering tot stand brengen die hun vragen en behoeften, hun tijdsinzicht, hun tempo en hun ambities respecteert.
Daklozen informeren over hun rechten, plichten en over de bestaande diensten.	
Organiseren van overleg en zorgcoördinatie met de persoon in kwestie en andere (sociale) actoren in zijn context.	Straatbewoners in staat stellen om de bestaande diensten buiten de metrostations optimaal te benutten. Dit met het oog op de verbetering van hun leefomstandigheden, hun gezondheid, hun psychologische toestand, hun sociale en administratieve situatie en van hun sociale relaties.
Mensen fysiek begeleiden naar en ondersteunen bij diensten.	Bemiddelen en belangenbehartiging bij organisaties, instellingen, de MIVB, en derden.
Een ondersteunende rol opnemen bij de diensten die de betrokken mensen ontvangen.	Zorgen voor de oriëntatie naar diensten die het meest zijn aangepast aan hun vragen en behoeften, in volledige institutionele onafhankelijkheid.
Zorgen voor psychosociale ondersteuning aangepast aan elke verschillende situatie in het perspectief van een betere sociale integratie.	
Terugkeer op straat en in de metro voorkomen.	Het verstrekken van kwaliteitsvolle informatie over de situatie van de straat, via verschillende kanalen zoals bewustmakingscampagnes, vorming, focusgroepen, e.d.

2.4. De verschillende werklijnen

Om zo goed mogelijk te voldoen aan onze visie en de vooropgestelde doelstellingen die hierboven zijn uiteengezet, wordt het voorgestelde project *Metro-Verbindingen* onderverdeeld in 5 complementaire werkgebieden:

1. **Straathoekwerk** met straatbewoners in de semi-publieke ruimten, zowel in het centrum als in de periferie van het Brussels Hoofdstedelijk Gewest (BHG). Dit is een kostbaar, duurzaam en opbouwend relationeel werk waar we gaan luisteren, ondersteunen, informeren, (opnieuw) motiveren, begeleiden naar diensten, oriënteren ... Als een rode draad gaan we samen met de dak- of thuisloze persoon op pad voor de (re-)constructie van zijn levensverhaal.

2. Verstrekken van **informatie, ondersteuning en bemiddeling** aan personeel, reizigers en handelaren in deze semi-publieke ruimte. Iedereen in de omgeving van een dak- of thuisloze speelt een belangrijke rol en kan een positieve bijdrage leveren aan zowel het individuele leven van deze persoon als aan het goed samenleven in de semi-publieke ruimte.

3. **Overleg en opleiding:** We delen onze expertise, zowel tijdens de maandelijkse vergaderingen met de MIVB, als binnen diverse andere werkgroepen. In de daklozensector en ver daarbuiten worden we erkend en vervullen we een belangrijke rol als specialist in het werkveld. Vanuit onze kennis van het werken met straatbewoners stellen we gerichte opleidingen voor op verschillende niveaus.

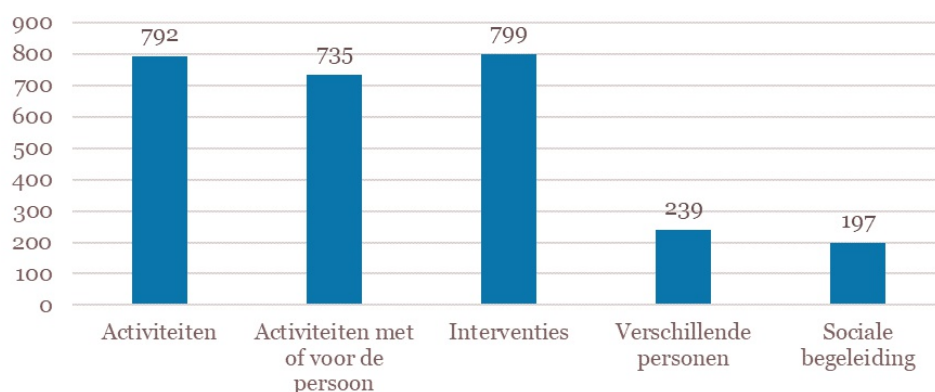
4. **Onderzoek en analyse:** We onderzoeken en analyseren de toe-eigening van de MIVB-ruimten door metrobewoners, waarom ze zich investeren in de semi-publieke ruimte en hun interacties met de grotere context.

5. **Bewustmakingscampagne:** Via affiches, sociale media, onze website en diverse andere kanalen bereiken we de samenleving in Brussel en ver daarbuiten. Dit met doel om het grote publiek te informeren over het thema dakloosheid en om hen op te roepen op een positieve en constructieve manier om te gaan met mensen op de straat. Deze werklijn is afhankelijk van de toegekende budgetten.

3. EVALUATIE VAN DE ACTIVITEITEN

3.1. Kwantitatieve en kwalitatieve evaluatie

Grafiek 1 - Activiteiten Metro-Verbindingen 2021
Metro-Verbindingen team

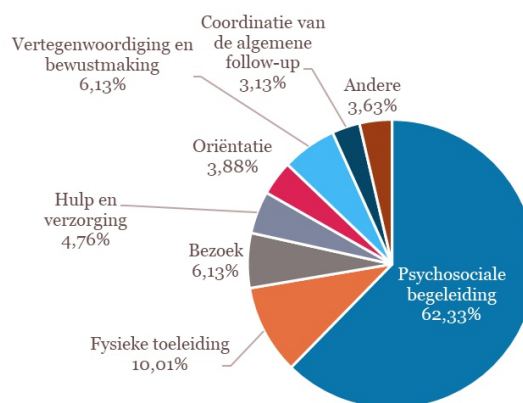
3.1.3. Straathoekwerk in de semi-publieke ruimte

In 2021 tellen we een totaal van 792 activiteiten voor het *Metro-Verbindingen* team. Gedurende 735 contacten met of voor de straatbewoner, hebben we 799 interventies uitgevoerd en dit samen met 239 verschillende mensen. Voor 197 mensen hebben we een diepgaande sociale begeleiding aangeboden.

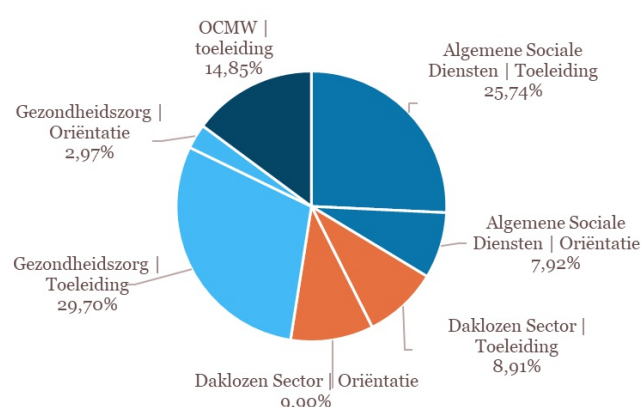
62% van deze interventies zijn psychosociale begeleidingen. De straathoekwerkers integreren zich verder in het Brusselse sociale weefsel en dit zowel met de metrobewoners als hun context. Het vormen van een sterke basis door middel van de straathoekwerk methodiek is nodig om verder te kunnen bouwen naar het oriënteren en begeleiden voor een duurzame integratie in de maatschappij.

Deze psychosociale begeleiding omvat het zoeken van contact, het creëren van een vertrouwensband, het versterken van de eigenwaarde, het motiveren om samen na te denken over een toekomst project en nog zoveel meer...

Grafiek 2 - Aantal interventies per type in 2021
Metro-Verbindingen team

Grafiek 3 - Linken met het netwerk in 2021
Metro-Verbindingen team

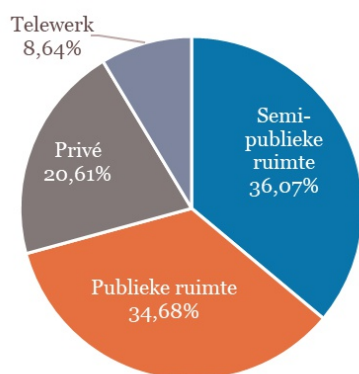

In 2021 zien we terug een stijging van fysieke toeleidingen naar verschillende organisaties of instellingen (+21,2%). Deze toeleidingen naar gezondheids- diensten heeft dit jaar nog in belang toegenomen (+11,8%).

Het netwerk waar we naar oriënteren of toeleiden, bestaat voornamelijk uit algemene diensten en gezondheidszorg (elk voor 30%). Terwijl dat we dit jaar kunnen opmerken dat de daklozensector minder plaats heeft ingenomen (-10%). De interventies naar deze organisaties zijn voornamelijk gericht op het voldoen van basisbehoeften zoals noodopvang, persoonlijke hygiëne en daginvulling.

Verder kunnen we zien dat 36% van onze vindplaatsen zich in de semi-publieke ruimte bevinden. Het team *Metro-Verbindingen* heeft ongeveer 2 keer zoveel aandacht voor de semi-publieke ruimte als de andere straathoekwerkers van DIOGENES (20% in de semi-publieke ruimte). We blijven werken met de mensen ook al vertrekken ze naar de publieke ruimte zoals de straat (21%) of naar privé ruimten, zoals thuis of in een organisatie e.d. (35%). Slechts 8,6% van de interventies zijn via telewerk gebeurd door de

Grafiek 4 - (Semi-)Publieke ruimte
Metro-Verbindingen team

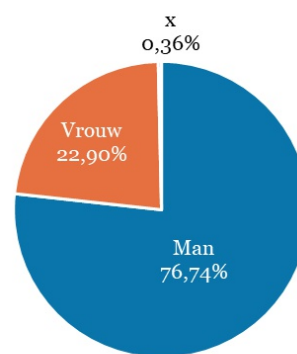

gevolgen van de Covid-19-pandemie.

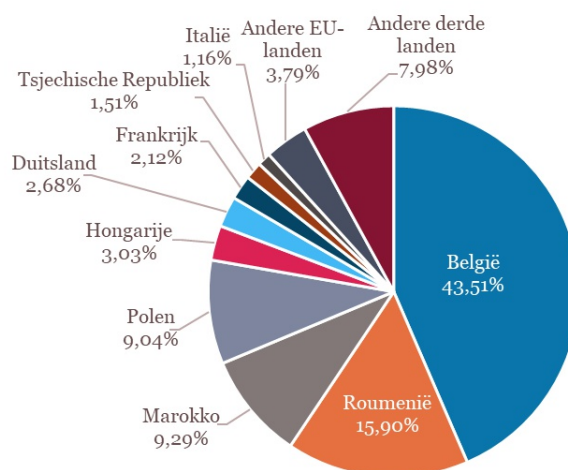
In de semi-publieke ruimten gebeuren 23% van de contacten van DIOGENES met vrouwen. 75% van deze contacten gebeuren met straatbewoners tussen de 30 en 54 jaar oud, waarvan de veertigers de grootste groep vormen.

40% van de contacten in de semi-publieke ruimten is met mensen van intra-Europese nationaliteit, naast 43,5% interventies met Belgen en 16,5% met niet-Europeanen.

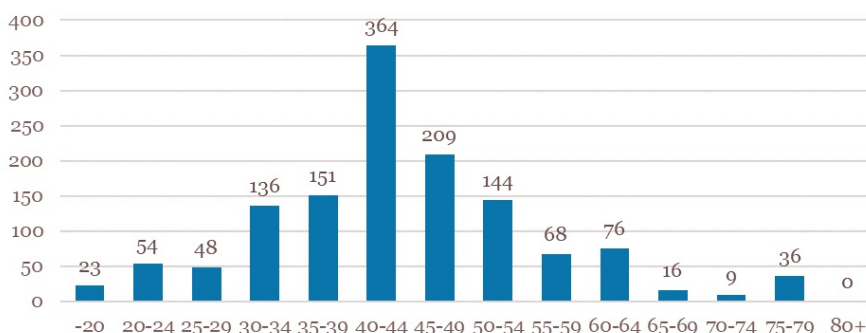
Grafiek 5 - Genre
Doelgroep in de semi-publieke ruimte

Grafiek 6 - Nationaliteit
Doelgroep in de semi-publieke ruimte

Grafiek 7 - leeftijdscategorie
Doelgroep in de semi-publieke ruimte

Op de kaart van Brussel kunnen we zien dat DIOGENES de meeste mensen in de metro vinden in de noordoostelijke regio op lijn 2 en 6. Hiernaast kunnen we ook zien dat we straatbewoners ontmoeten tot ver buiten het centrum van Brussel op de lijnen 1 en 5. Ons actie terrein breidt steeds verder uit, mede dankzij de rapportering van de sociaal referenten van de MIVB kunnen we snel mensen terugvinden die zich verder van het centrum bevinden.

Naast een grote concentratie van ontmoetingen in de NMBS-stations op de noord-zuidas zien we dat straatbewoners ook investeren in kleine stations zoals Brussel Luxemburg.

We ontmoeten mensen op café of in een snack vooral in het centrum van Brussel-Stad. Het park aan de Hallepoort en aan Tour & Taxis zijn voorts nog plaatsen waar we mensen tegen komen. In Brussels International Airport zien we eveneens een aantal mensen.

3.1.2. Informatie, ondersteuning en bemiddeling

Naast het duurzame, intensieve werk met straatbewoners in de semi-publieke ruimte geven de straathoekwerkers van DIOGENES aandacht aan hun context.

Dit gebeurt door te luisteren naar de verzuchtingen van medewerkers, winkeliers en reizigers en het begrijpen wat hun noden, verlangens en frustraties zijn. En eveneens door

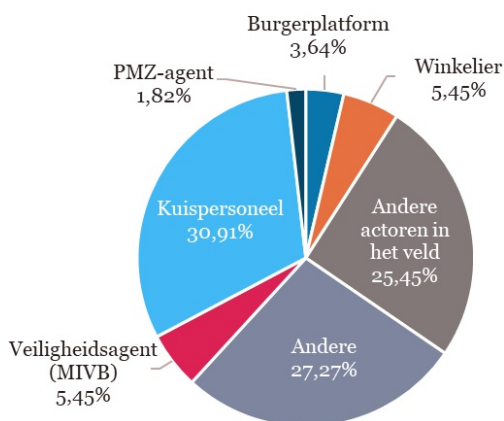
het geven van juiste informatie in alle respect voor het beroepsgeheim en in het strikte belang van de straatbewoners, door het juist kaderen van moeilijke situaties in meer volledige en diverse perspectieven, door het samen reflecteren over mogelijke manieren om om te gaan met deze situaties, leveren we een positieve en constructieve bijdrage aan een warme samenleving in de semi-publieke ruimten, waar er rekening gehouden wordt met eenieder.

Deze activiteiten gebeuren op twee

verschillende manieren: enerzijds nemen straathoekwerkers op een informele manier contact op met medewerkers, schoonmaakpersoneel, winkeliers of reizigers. Deze gesprekken kunnen gaan over een bepaalde concrete situatie of de grotere context van een metrostation of de zones van verschillende stations. Anderzijds organiseren we samen met de sociaal referenten van de MIVB op vraag focusgroepen met medewerkers of winkeliers om na te denken over moeilijke situaties. Tijdens deze focusgroepen denken we samen na over mogelijke manieren om met deze situaties om te gaan en coördineren we zorg voor de straatbewoner en zijn context.

Voor het laatste kwartaal van 2021 tellen we 55 activiteiten met de context van de straatbewoner in de semi-publieke ruimte (volledige team van DIOGENES). Hierbij merken we op dat het kuispersoneel steeds een belangrijke actor is in de context van de straatbewoner.

Grafiek 8 - werk met de context
Team van DIOGENES

Deze activiteiten worden vanaf het jaar 2022 meer in detail bijgehouden, opdat we de context rond straatbewoners en de ondersteuning die wij kunnen geven in de toekomst beter kunnen analyseren.

3.1.3. Overleg en opleiding

Er is maandelijks overleg in de sector tussen verschillende partners. Voor *Metro-Verbindingen* is het maandelijks overleg met de sociaal referenten van de MIVB van groot belang. In dit overleg geeft de MIVB aan waar er

moeilijke situaties zijn op het openbaar vervoer en coördineren we de zorg. Hiernaast zijn er overlegmomenten met verschillende straathoekwerkdiensten in Brussel en op aanvraag met andere actoren in de sector.

Het aanbod van gerichte opleidingen is zo goed als klaar. We voorzien een aantal eerste opleidingen in het voorjaar. Er komt veel vraag naar opleiding vanuit organisaties en instellingen waarbij de medewerkers dagelijks in contact komen met onze doelgroep, maar hier geen opleiding voor gekregen hebben. De vraag komt van parkwachters, medewerkers van de openbare vervoersmaatschappijen, politie of veiligheidsdiensten, de nieuwe politieschool in Brussel, kuispersoneel ... Hiernaast is er ook interesse getoond vanuit hogescholen en universiteiten en diensten voor sociale en maatschappelijke hulp.

Om een aanbod te creëren dat voor iedereen interessant is, zorgen we ervoor dat onze vorming modulair aanpasbaar is. Zodoende kan deze al dan niet aangepast worden aan de noden van onze doelgroep van de vorming.

In ons opleidingsaanbod willen we dieper ingaan op de zeer grote diversiteit van situaties in de straat en de moeilijkheden die hiermee gepaard gaan. We geven inzicht in sociale exclusie en we geven handvatten welke rol je kan oppakken om tot een win-win situatie te komen. Hiernaast geven we concrete tools mee om in contact te gaan met straatbewoners en om antwoorden te kunnen bieden aan concrete vragen.

Dit vormingsaanbod wordt voorbereid in de werkgroep 'Opleidingen' en komt tweemaandelijks samen om de vorderingen te bespreken. Dankzij extra financiële middelen via het fonds De Warmste Week (beheerd door de Koning Boudewijnstichting), kunnen we dit jaar de nodige boost geven om het programma te optimaliseren en te implementeren.

3.1.4. Onderzoek en analyse

Studenten van de Odisee hogeschool in

Brussel hebben in het kader van het opleidingsonderdeel “projectmatig en themagericht werken” een projectopdracht afgewerkt. De doelstelling van de opdracht was om inzicht te krijgen op positieve ervaringen van medewerkers van vervoersnetten, handelaren en reizigers in hun dagelijkse (werk)context in contact met straatbewoners. De opdracht bestaat uit volgende onderdelen:

- Het opstellen van een literatuurstudie met als doel voldoende knowhow en theoretische kennis te verkrijgen om deze opdracht aan te vatten;
- Het uitvoeren van kwalitatief gerichte interviews, om de positieve ervaringen tussen straatbewoners en medewerkers van vervoersnetten, handelaren en reizigers in hun dagelijkse (werk)context te achterhalen;
- Het verwerken van de onderzoeksresultaten op een correcte en efficiënte manier;
- Alle conclusies, bevindingen en good practices die genomen kunnen worden op passende wijze voorstellen aan DIOGENES en de begeleidende docenten en gasten.

Dit project is volledig afgewerkt en heeft zijn resultaten bereikt, zowel in het sensibiliseren en vormen van de studenten (toekomstige sociaal werkers), als in de bevestiging van de resultaten die ze bereikt hebben.

Het project *Metro-Verbindingen* heeft zich eveneens ingezet omtrent de voorbereiding van een onderzoek over bedelarij. Dit onderzoek start in het voorjaar 2022 in samenwerking met Odisee, KULeuven, de Foyer, het Kenniscentrum Kinderrechten en DIOGENES.

Verder in dit verslag lees je een analyse van onze doelgroep in de semi-publieke ruimte in het punt: “4. Focus op de bewoner van de semi-publieke ruimte”.

3.1.5. Bewustmakingscampagne

In 2021 hadden wij de fundamenteen willen leggen voor onze jaarlijkse campagnes voor de volgende jaren: 2022, 2023 en 2024. Het idee voor 2021 was om een communicatiebureau te selecteren en te werken aan de ontwikkeling van coherente inhoud voor de komende jaren. Aangezien het vooruitzicht dat aan ons gecommuniceerd werd door BPV, dat voor de komende jaren eenzelfde subsidie als in 2021 zal toegekend worden (36.000 euro toegekend in plaats van de gevraagde 150.000 euro die nodig is om het project goed te laten verlopen), zijn toekomstige bewustmakingscampagnes meer dan gecompromitteerd, en hebben de voorbereidende activiteiten hun zin verloren.

Om niet af te wijken van de geest van het project dat aanvankelijk door de jury was gevalideerd, hebben wij daarom besloten deze actie (en het daarvoor bestemde deel van de begroting) te vervangen door het maken van een geanimeerde infografiek die kan worden gebruikt als instrument voor opleiding.

Het proces om te bepalen welke informatie we wensen te gebruiken in de infografiek hebben we intern met de werkgroep “opleidingen” bepaald en de selectie van het communicatiebureau is gebeurd. Na lang onderzoek en beraad hebben we besloten om samen te werken met het bureau “BONJOUR”.

Het productieproces van de infografiek is op het einde van 2021 in gang gezet. We zetten het werk nu verder en voorzien in 2022 met een afgewerkt product naar buiten te komen.

3.2. Verhalen uit de metro

Zowel namen van personen als van plaatsen zijn voor redenen van anonimiteit gewijzigd.

3.2.1. Het verhaal van mevrouw Odile

Het ontmoeten van straatbewoners is niet anders in de semi-publieke ruimte: het is een zoektocht naar de ander op de manier en het ritme dat ze dit toelaat. Het is de menselijke, natuurlijke en gezonde interesse in de ander die dikwijls de sleutel is tot een verfijnd contact en het “echt” proberen begrijpen. Niet hetgeen wij reeds kennen of zelf ervaren hebben, maar de ongekende herinneringen en ervaringen die de persoon gebracht hebben waar hij zich nu bevindt. Met zijn levensverhaal gaan we aan de slag ... en bouwen we samen verder aan zijn verhaal, daar waar hijzelf soms geen vervolg meer ziet.

Zo geschiedde het ook bij de ontmoeting van onze collega Benjamin met Odile:

We dwalen rond en verkennen al de hoeken en kieren van metrostations, treinstations en andere onwaarschijnlijke plaatsen. We ontmoeten er de bewoners van de straat, waaronder Madame Odile. Op het eerste zicht is ze erg achterdochtig en afstandelijk. Na haar een paar dagen na elkaar op te zoeken, roept ze ons bij haar om te vragen waarom we haar begroetten zonder haar iets aan te bieden. Dit is het moment waarop wij hadden gewacht: een eerste contact is gelegd. Zorgvuldig brengen we onze relatie met haar tot stand en proberen we ze te onderhouden.

Na verloop van tijd, vertelde ze ons over haar eerste dag dat ze bedelde. Toen ze in een metrostation aankwam, durfde ze niet te gaan zitten omdat ze zich schaamde. Een habitué spreekt haar aan en zegt haar dat er niets is om zich voor te schamen en dat het iedereen kan overkomen. Voor zich in deze situatie te bevinden, had ze net haar huis en haar inkomen verloren. Terwijl ze met deze man praatte, dacht

ze al na over waar ze de nacht zou doorbrengen. Ze leerde ons ook dat de voorbijgangers die iets geven, namen van haar krijgen naar gelang de voorwerpen die zij aanbieden. Bijvoorbeeld, Meneer Apple, Mevrouw Sandwich, enz.

Later stelt ze ons een eerste vraag, namelijk om haar administratie op orde te brengen, en nog een aantal andere zaken. Uiteindelijk kan zij onderdak en financiële steun vinden en komt zij er weer bovenop.

Het verhaal van Odile is geen op zichzelf staand geval, helaas komen wij veel situaties tegen die nog complexer zijn en die van ons meer creativiteit vragen als echte kunstenaars. We kunnen rekenen op een belangrijk netwerk van verschillende organisaties en instellingen, met inachtneming van het beroepsgeheim, in het belang van de betrokkene en in overeenkomst met zijn wensen.

Van het begin tot het einde van het proces komt de persoon op de eerste plaats. Er kan niets worden gedaan zonder zijn toestemming. Dikwijls zien we dat regels niet zijn aangepast aan de realiteit op het terrein. Hoe kan men bijvoorbeeld een dakloze persoon vragen zijn aanwezigheid in een bepaald gebied te rechtvaardigen wanneer hij zich verplaatst naar gelang van wat er in de hoofdstad beschikbaar is (eten, zich wassen, kleren wassen, ...)? Bewustmaking is van essentieel belang.

- Benjamin

3.2.2. Het verhaal van Georg

Straathoekwerk is niet synoniem aan mobiel sociaal werk. Een straathoekwerker gaat een relatie aan met zijn gasten, maar doet dat op die manier dat een langetermijnrelatie mogelijk wordt. Brandjes blussen, afspraken met OCMW's en dergelijke maken deel uit van de dagdagelijkse realiteit. Doch een

straathoekwerker zal dit altijd doen met de langetermijnrelatie als uitgangspunt.

Bij Georg was dit niet anders. De manier waarop ik me doorheen de jaren tot hem ben gaan verhouden, werd voor mij de blauwdruk van wat straathoekwerk zou kunnen zijn. Ik heb zijn leven niet gered, ik heb hem geen duurzaam onderdak noch een arbeidscontract kunnen geven. Ik heb hem niet kunnen redden van wat onze maatschappij voor hem in petto had. Het onrecht dat hem trof was structureel, en de oplossing ervan lag niet op het individuele niveau. Mensen zoals hem, intra-Europese migranten, die hun verblijf in België niet kunnen legaliseren via een arbeidscontract, zijn veroordeeld tot de marge. Voor Georg lukte het niet om legaal werk te vinden en een terugkeer naar Roemenië zat er voor hem niet in. Hij bleef dus in België, als dakloze.

Georg is een trotse man. Bij hem manifesteert die trotsheid zich vaak als koppigheid. Hij bouwde zijn huis waar hij maar kon: op leegstaande terreinen, onder een brug of ergens zo ver achterin dat niemand er zomaar op zou uitkomen. De eerste keer dat ik hem zag was het op een overwoekerd terrein ergens in Brussel. De omgeving rijmde met zijn wilde baard, zijn verwaaide haren en zijn stevige blik. Hij was klein van gestalte, tener, maar stevig als een groene boom, vol levenslust en bravoure. Het eerste contact liet mij achter met een geïntimideerd gevoel. Doorheen de jaren evolueerde die intimidatie naar respect en wederzijds respect. Die wederkerigheid is iets waar ik nog altijd trots op ben. Het lijkt sterk op wat ik wil bereiken in mijn werk en in de relaties met de straatbewoners.

Samen beleefden we veel avonturen. Ik zag hem in zijn pieken en in zijn dalen. Ik mocht hem altijd opzoeken in zijn nieuwe hutje dat hij ergens op een onmogelijke plaats bouwde, waar hij me dan een stevige tas koffie maakte. De onvermijdelijke passage van de politie nam hij erbij. Hoe mooi en goed geïsoleerd zijn hutje ook was, er kwam altijd een moment dat hij ergens opnieuw moest beginnen. Zo zag hij alle hoeken van Brussel. Zijn nachten spendeerde hij zwerfend door de Brusselse straten op zoek

naar lege bierflesjes die hij in een supermarkt inwisselde voor spijs en drank. Dit resulteerde in een leven met een zekere regelmaat en bij tijdje voor Georg voldoende comfort. Hij had zich aangepast aan de situatie en hij probeerde er het beste van te maken. Aan anderen had hij weinig nood, zeker toen zijn vertrouwen door een aantal van zijn lotgenoten beschadigd werd. Niemand mocht weten waar hij woonde en hoe het met hem ging. Vrienden van vroeger werden doorheen de tijd vage kennissen en verdwenen uiteindelijk uit het zicht. De contacten die hij had beperkte zich tot mezelf en zijn huisarts, met wie hij een goede band had. Voor hem was dit genoeg.

Op een bepaald moment verdween Georg van mijn radar. Zijn hutje was door de gemeente nog maar eens plat gegooid en zijn telefoonnummer was afgesloten. Zijn manier van leven zorgde voor een zoektocht die me na twee telefoontjes op een onherroepelijk dood spoor zette. Hij leek wel te zijn verdwenen in het niets.

Maanden gingen voorbij zonder dat ik Georg zag. Op een dag, kreeg ik telefoon van een voor mij onbekend nummer. Een stem aan de andere kant van de lijn vroeg in gebroken Frans of ik Roemeens sprak. Nadat ik hier positief op antwoordde, legde hij me uit dat hij een dorpsgenoot was van Georg. Hij had mijn nummer via hem gekregen en wist me te vertellen dat Georg in het ziekenhuis lag. Hij vertrouwde me toe dat het er niet goed uitzag voor hem. Ik vertrok direct naar het ziekenhuis. Toen ik zijn kamer binnen wandelde, lag hij in zijn bed. Zijn blik nog even trots, maar zijn lichaam duidelijk gebroken. Hij leek alsof hij uit een goelag was ontsnapt. Georg vertelde me dat hij maagkanker had en dat hij chemotherapie kreeg om dit beestje klein te krijgen. Tussen de pijnsteken en braakbuien door beschreef hij hoe hij een paar weken geleden aankwam op de spoedgevallendienst, meer dood dan levend. Hij had de tram naar het ziekenhuis genomen en had elke halte moeten uitstappen om de boel niet vol te kotsen. Een ware calvarietocht. Toen ik hem vroeg waarom hij geen ambulance had gebeld was één van zijn opgetrokken wenkbrauwen genoeg om me eraan te

herinneren dat Georg een van de trotste mensen is die ik ooit tegen kwam. Hij moest kort glimlachen met zijn eigen koppigheid. De kanker werd even aan de kant geduwd en in dit moment kreeg ik een glimps van hoe hij vroeger was: ik zag even terug de zotte zwerver die 20 kilometer per nacht stapte op zoek naar leeggoed en daar nog van genoot ook. Het duurde maar kort. De introspectie verdween in een golf van pijnscheuten en tranen. Georg zag af. De volgende dagen maakte ik mijn agenda zo leeg als ik kon en spendeerde vele uren naast zijn bed. De oncoloog besloot dat chemotherapie geen zin meer had. De kanker had gewonnen en Georg ging sterven. De dag dat ik hem dat moest zeggen verdween de laatste kruimel van hoop uit Georg zijn ogen. Het maakte plaats voor iets wat soms op berusting leek. Het zorgde voor ruimte om te spreken over leven en bestaan. We hadden het over wat hij achterliet en wat hij misschien tegemoet ging. Ik voelde me geprivilegieerd om op deze momenten bij hem te zijn.

De metapositie die het onherroepelijke van de diagnose met zich mee bracht leek op een soort generale repetitie van wat nog ging komen. In een stil moment sprak Georg zijn laatste wens uit. Hij wou sterven in zijn thuisland. Hij wou er deel worden van Roemeense grond. Via de Internationale Organisatie voor Migratie en de ambassade kregen we dit voor elkaar. De laatste keer dat ik Georg zag was toen hij in een ambulance werd geladen en wegreed naar de luchthaven. Toen hij in het ziekenhuis in zijn geboortestreek in Roemenië lag belde ik hem één keer per dag. Af en toe klaagde hij, maar hij verzekerde me dat hij geen pijn had. Op een bepaalde dag antwoordde Georg niet meer op mijn telefoontje. En de dag erna ook niet. Georg was in zijn slaap gestorven en realiseerde wat hij op het laatste wou, deel uitmaken van Roemeense grond.

- Joris

3.2.3. Het verhaal van meneer Igor

Vele van de situaties die we tegenkomen zijn moeilijk en erg complex. De geschiedenis van de persoon kruist een realiteit waarin hij zelf

niet meer deelneemt. Het is alsof hij rondwaart in een parallelle dimensie van miserie en er geen uitweg meer te vinden is. Zonder hoop, zonder zin, zonder toekomst ... grijpen verslavingen soms de overhand zodat men vergeet, soms wel zichzelf vergeet. Straathoekwerkers staan samen met deze personen voor deze onoverbrugbare muren van drempels, om er te zijn, daar waar ze niet meer van tel zijn, daar waar geen oplossingen bestaan. Gefrustreerd ook wel, omdat ze ook geen uitgang vinden uit deze zelfvernietigende spiraal.

Zo blijft Dorota steeds weer de energie te vinden om Igor de steun te geven die hij verdient, ook al ziet de toekomst er erg somber uit:

Igor is van Europese afkomst. Hij is ongeveer 30 jaar oud en is al 2 jaar in België. Voordat hij hier aankwam, reisde hij door verschillende Europese landen. Als hij zich goed voelt, steelt hij flessen wijn uit de supermarkten in de buurt van het stadscentrum en drinkt hij ze leeg met zijn vrienden. Helaas slaapt hij het grootste deel van de tijd in het metrostation, vies en niet in staat om enige beweging te maken. Hij trilt vreselijk omdat hij alcohol nodig heeft. De pijn is ondraaglijk omdat zijn heroïne vervangende medicatie weer gestolen is.

Het personeel van verschillende ziekenhuizen kent hem goed, zijn bezoeken aan de spoedafdeling zijn zeer frequent, maar hij heeft het moeilijk de begeleiding van de dokter op te volgen. De sociale dienst van het ziekenhuis, moe van deze veelvuldige bezoeken, doet dikwijls een beroep op DIOGENES in de hoop een oplossing te vinden.

We gaan er dus elke keer heen, zonder het probleem te kunnen oplossen, maar om de dienst en hem te steunen. We zien de hulpeloosheid van het ziekenhuispersoneel, die hem binnenkort op straat zal moeten laten, zoals gewoonlijk ...

We verliezen hem uit het oog, soms voor een paar dagen en soms horen we een paar weken niets van hem. In het algemeen weigert hij alles wat wij hem aanbieden en alles wat de

andere diensten op het terrein hem aanbieden. Het is als hij een gevangene is van zijn verslaving en zijn zaakjes niet op orde krijgt.

- Dorota

3.2.4. Werken naar duurzame oplossingen

Het traject naar een oplossing is van bepalend belang om te verzekeren dat deze ook duurzaam is. Het gaat over stappen zetten die doordacht zijn en die richting geven in het leven van de persoon gedurende een lange termijn.

Van de 315 straatbewoners die door de VZW DIOGENES opgevolgd worden en zich in de semi-publieke ruimte investeren, hebben 137 straatbewoners stappen gerealiseerd op een bepaald levensdomein dat een richting geeft aan hun leven – en dit met een actieve begeleiding van straathoekwerkers. Dit kan gaan over administratie, gezondheid, huisvesting, toegang tot rechten, e.d.

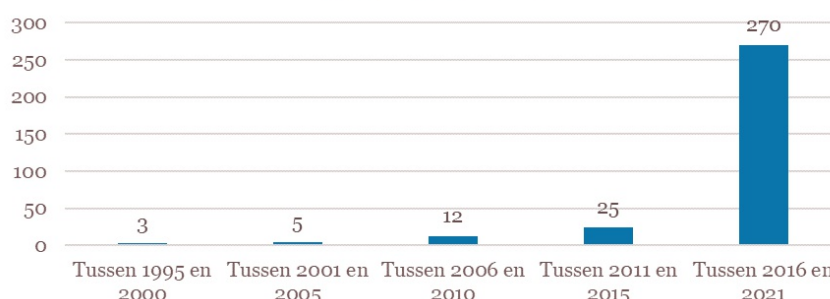
92 onder hen hebben toegang gevonden tot huisvesting of onderdak of hebben een stabiele huisvestingssituatie sinds langer dan 1 jaar. Dit cijfer geeft de meest duidelijke en zichtbare vorm weer van langetermijnoplossingen weg van de straat. Hiernaast zijn er veel andere vormen van

oplossingen die mensen vinden, die minder zichtbaar zijn in de statistieken: terugkeer naar land van herkomst, tewerkstelling ...

Van de in totaal 324 begeleide personen in de semi-publieke ruimte in 2020 door het volledige team van DIOGENES hebben we in totaal 162 (50%) begeleidingsdossiers gesloten in 2021. We kunnen ervan uitgaan dat de meesten onder hen zich niet meer in de Brusselse metro bevinden. Dit mede dankzij het werk van de straathoekwerkers van DIOGENES: integratie in de maatschappij, terugkeer naar land van herkomst, migratie naar een andere stad, ... Maar dit kan ook zijn in het geval van een overlijden.

In grafiek 9 kunnen we zien dat er een grote turn-over is in onze begeleidingsdossiers: 38% van de personen waarmee gewerkt is in 2021 hebben we dit jaar voor de 1e keer ontmoet. 48% van hen ontmoeten we voor de 1e keer in de vijf voorgaande jaren. Slechts 2,5% van deze groep mensen hebben we voor een 1e keer ontmoet tussen 1995 en 2005 of hebben een begeleiding van meer dan 15 jaar. Ook al werken we naar langetermijnoplossingen en heeft een begeleiding naar een duurzame en stabiele integratie tijd nodig, kunnen we zien dat er steeds weer plaats is om met straatbewoners te werken die we nieuw ontmoeten.

Grafiek 9 - Ontmoet in...
Semi-publieke ruimte

4. DE BEWONER VAN DE SEMI-PUBLIEKE RUIMTE

4.1. Wie is die bewoner van de semi-publieke ruimte ?

571 verschillende personen zijn door het volledige straathoekwerk team van DIOGENES ontmoet in de semi-publieke ruimte. Hierbij zijn de activiteiten van het team voornamelijk gelijklopend verdeeld over de stations van de NMBS en de MIVB.

Van de 984 actief begeleide personen bij de vzw DIOGENES, nemen we 315 personen die zich investeren in de semi-publieke ruimte onder de loep.

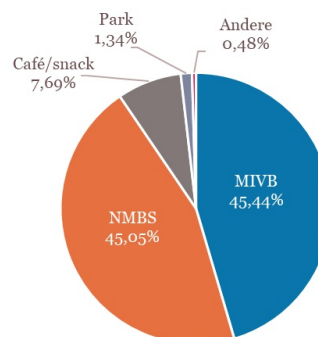
Daar waar het aantal personen met een belgische nationaliteit licht daalt t.o.v. 2020 tot 32,2% (-9%), zien we het aantal personen met een EU-nationaliteit stijgen tot 45,4% (+7%). Het aantal niet EU-burgers blijft met 22,4% op ongeveer op hetzelfde aantal.

Opmerkelijk, 13% (+3%) zijn mensen met Marokkaanse nationaliteit en 19% (+7,5%) zijn mensen van Roma afkomst, voornamelijk van Roemeense nationaliteit.

De leeftijdspiramide van deze groep mensen, volgt de normale leeftijdspiramide zoals we deze kennen voor de volledige populatie. Hierbij merken we wel dat 12 onder hen jong volwassen zijn (-25 jaar), waarvan er 4 personen onder de twintig jaar zijn.

In de semi-publieke ruimte komen we minder vrouwen tegen (22%), dan in de algehele doelgroep van DIOGENES (31%).

Grafiek 10 - semi-publieke ruimte
Team van DIOGENES

4.2. Welke kwetsbaarheden dragen ze met zich mee ?

Mensen die de straat bewonen worden dikwijls geconfronteerd met meerdere kwetsbaarheden en problemen. Van deze 315 personen die in de semi-publieke ruimte investeren, onderzoeken we in grafiek 11 een aantal van deze kwetsbaarheden afhankelijk van in welke ruimte ze zich bevinden.

Meer dan de helft van de bewoners in de semi-publieke ruimte heeft geen enkele vorm van

officieel inkomen. Deze mensen gaan dikwijls op zoek naar een andere vorm van inkomen, zoals bedelen (44,8%), zwartwerk (11,5%), prostitutie (1,2%), leeggoed verzamelen (0,6%), e.d. 54,3% van de mensen in de semi-publieke ruimte die hun inkomen zoeken uit het bedelen doen dit op het vervoersnet van de MIVB.

Een hoog aantal personen (46%) kampt met een kwetsbaarheid in geestelijke

gezondheid: psychiatrische aandoeningen, mentale handicap, persoonlijkheids- of cognitieve stoornissen, e.d.

Het gebruik van verdovende middelen zien we in de grootste mate terugkomen in de metro van Brussel. Van de 30% personen die verslavende producten gebruiken in de semi-publieke ruimte, gebruikt 48% in de metrostations. 50% gebruikt alcohol in die mate dat het een sterke impact heeft op zijn leven. Onder hen gebruikt 44% alcohol op het MIVB net.

Slechts 36% van de mensen die zich ophouden in de semi-publieke ruimten heeft onderdak of huisvesting. 47% is dakloos (Ethos 1&2), waarbij de overgrote meerderheid (55%) zich ophoudt in de metro.

Van de 207 niet-Belgen in de semi-publieke ruimten zijn 53% langer dan 5 jaar op Belgisch grondgebied, 68% heeft geen legaal verblijfsrecht en de helft heeft dit ook nooit gekend. Economische redenen zijn de belangrijkste reden om naar België te migreren (55%).

Van de 24% die wel een verblijfstitel hebben, heeft 84% legale inkomsten. Daar waar 63% van de mensen zonder verblijfsrecht bedelen, is dit voor mensen met een verblijfsrecht 17% minder.

Niet-Belgen in de semi-publieke ruimte met een onregelmatig verblijf hebben voor 61% toegang tot een dringende medische hulp, tegenover 25% zonder enige medische dekking. Maar in het algemeen hebben zij geen toegang tot verdere niet dringende medische hulp.

Grafiek 11 - Persoonlijke situatie
Semi-publieke ruimte

4.3. *Waarom investeren deze personen zich in deze ruimte?*

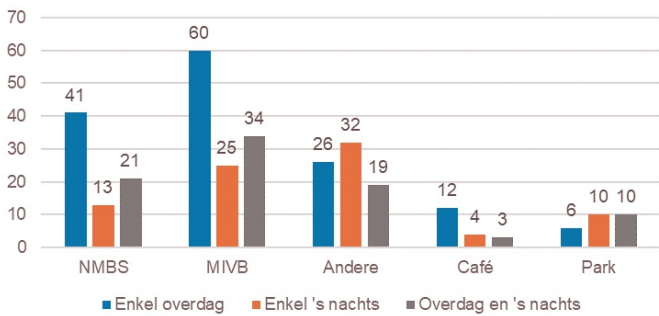
Van de 984 actief opgevolgde begeleidingen bij de vzw DIOGENES in 2021, investeren 145 personen zich enkel overdag in de semi-publieke ruimte. 87 personen houden zich er zowel tijdens de dag als de nacht op en voor 83 personen is dat enkel 's nachts.

Met bijna 70% houden de 232 bewoners van de semi-publieke ruimten overdag zich voornamelijk op in de stations: MIVB 41% en

NMBS 28%.

170 mensen houden zich 's nachts op in de semi-publieke ruimte. Opmerkelijk is dat dit nog steeds een hoog aantal is. Dit zou een indicatie kunnen zijn dat de semi-publieke ruimte verkozen wordt om er de nacht door te brengen, ook voor mensen die er overdag niet voor kiezen om er te zijn.

Grafiek 12 - Semi-publieke ruimte
Team van DIOGENES

De 232 personen die zich tijdens de dag investeren in de semi-publieke ruimten, hebben daar verschillende redenen voor. Het zoeken naar sociaal contact (50%) is daar de belangrijkste van terwijl we ook een aantal mensen zien, die net deze ruimte gaan gebruiken om contact te vermijden en op te gaan in de anonimiteit (5%).

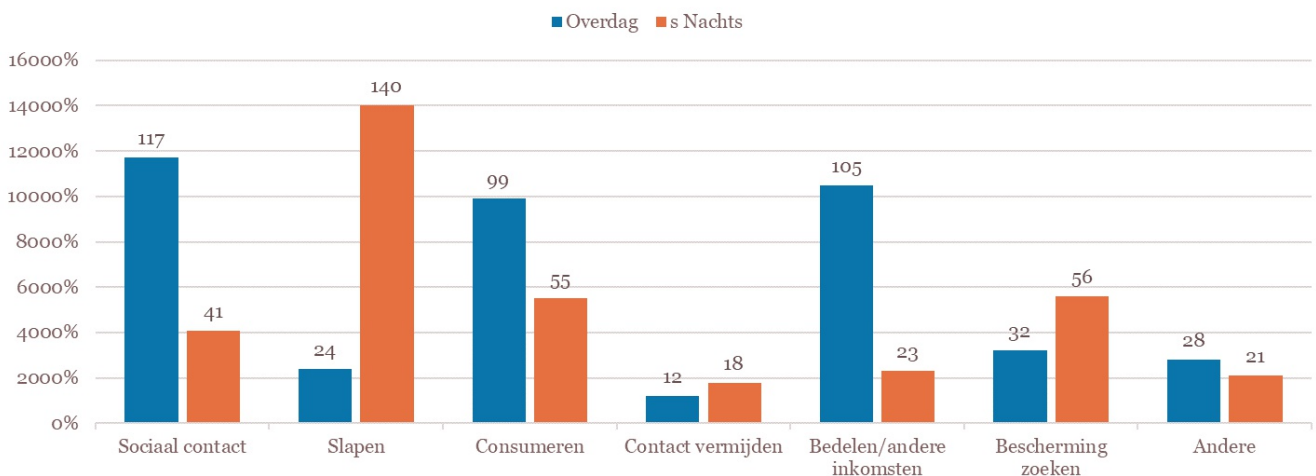
Bijna 43% van de mensen consumeren verdovende middelen of alcohol tijdens de dag in de semi-publieke ruimte. Bijna de helft gebruikt een mix van verdovende middelen zoals cannabis, xtc, cocaïne en heroïne, naast medicamenten zoals methadon, benzo's en andere. 65% van het gebruik is in de metro, naast 23% van de mensen die consumeren in stations van de NMBS. Meestal wordt het innemen van deze producten gemixed met het gebruik van alcohol.

85% van de consumerende dag gebruiker in de semi-publieke ruimte, gebruikt alcohol. Bijna de helft van deze groep gebruikt eveneens verdovende middelen. Naast het gebruiken van alcohol in de metro (46%) en de stations van de NMBS (29%), zien we dat alcohol ook gebruikt wordt in parken (7%) of andere plaatsen (18%).

Iets minder dan de helft van de mensen zoekt een alternatief inkomen overdag in de semi-publieke ruimte. 70% van deze groep bedelt op een actieve manier door bijvoorbeeld geld te vragen, terwijl 20% dit op een passieve manier doet door bijvoorbeeld een potje voor zich uit te zetten. Van de groep mensen die bedelen om in te staan voor hun inkomsten, verkiezen voor 56% de metro, naast 33% de stations van de NMBS.

's Nachts wordt de semi-publieke ruimte voornamelijk gebruikt op te slapen (82%). Hiervoor worden de stations van de metro (42%) verkozen boven de stations van de NMBS (17%) of parken (11%). Tijdens de nacht worden ook verdovende middelen gebruikt (37%) en alcohol (56%). Deze middelen worden gebruikt in de metro (47%), in stations van de NMBS (31%) en in parkings (7%). Voor 33% van de straatbewoners betekent de semi-publieke ruimte 's nachts eveneens bescherming of verhoogt het verblijf in deze ruimte zijn veiligheidsgevoel.

Grafiek 13 - Redenen om te investeren
Semi-publieke ruimte

5. ONZE METHODOLOGIE

De methodologie van het straathoekwerk bij het team *Metro-Verbindingen* verschilt niet van onze manier van aanpak binnen de vzw DIOGENES. Voor meer informatie hieromtrent verwijzen we jullie dan ook graag door naar het algemeen activiteitenrapport van de vzw DIOGENES.

Meer specifiek, maar niet uitsluitend, innoveert en ontwikkelt het *Metro-Verbindingen* team sterk op de methodologie van het werken in de context van straatbewoners. Het opzetten van zorgplatformen, waarbij iedereen die in de context van een straatbewoner een belangrijke rol kan opnemen.

Het innovatief project *Metro-Verbindingen* van de vereniging DIOGENES heeft tot doel daklozen, meer specifiek metrobewoners te begeleiden tijdens hun volledige traject, in hun eigen leefomgeving en met respect voor hun vragen en hun eigen ritme. Met als doel sociale banden te herstellen, het algemeen welzijn verbeteren, sociale integratie en rehabilitatie.

Het project richt zich eveneens op de grotere context van de semipublieke ruimten. Straathoekwerkers van het project *Metro-Verbindingen* bieden ondersteuning aan personeel van de MIVB, handelaars en reizigers. Het project ziet de sociale, bredere context in de semipublieke ruimten als een opportuniteit om metrobewoners te ondersteunen in hun integratie in de maatschappij. Deze context kan aangesproken worden om als positieve motor een belangrijke plaats in te nemen in het traject van een persoon in sociale exclusie. Hiermee komen we tot een win-win situatie voor zowel de dakloze persoon als de maatschappij in zijn geheel.

Binnen het project *Metro-Verbindingen* nemen de acties rond het werken met

verschillende actoren in de maatschappij door middel van onder andere vorming en sensibilisatie, steeds een grotere plaats in.

Onderzoek in 2012 door Lucie Martin en Aline Strens, stelt een analyse voor van de verschillende manieren waarop straatbewoners zich de semipublieke ruimten toe-eigenen en hoe dat deze interactie tussen de verschillende actoren verloopt. Dit onderzoek heeft geleid tot het formuleren van aanbevelingen en heeft een duidelijk kader geschept waarin deze actie kadert.

Waarbij elders in de stad dakloosheid minder gemakkelijk opvalt, is de confrontatie het grootst in deze semipublieke ruimten: daar waar handelaars willen verkopen, de vervoersmaatschappijen een kwaliteitsvol openbaar vervoer wil inrichten en alle lagen van de bevolking worden samengebracht.

De aanwezigheid van dakloze personen en sommige van hun gedragingen wordt dikwijls gerelateerd met sociale overlast, normvervaging en onveiligheid.

De redenen voor het investeren in dergelijke plaatsen ontbreken echter niet voor de inwoners van de straat. Metrostations zijn belangrijke doorgang plekken, die veel opportuniteiten bieden zoals het verdienen van geld door bijvoorbeeld te bedelen. Het is ook mogelijk om antwoorden te vinden op andere basisbehoeften: er zijn soms toiletten, lavabo's, misschien de mogelijkheid om je spullen te deponeren, bescherming tegen het slechte weer zowel in de winter als in de zomer, mogelijkheden om te zitten of te rusten en eveneens het vinden van alcohol. Het zijn ook ontmoetingsplaatsen met andere mensen (andere daklozen, metro personeel, handelaars, burgers, reizigers). Mensen vinden er een

bezigheid, ze leggen er hun contacten of gaan er juist op in de veiligheid van de anonimiteit. Er is altijd wel iets gaande in de metrostations en sommige daklozen gaan erheen om er de verveling te doorbreken. En tenslotte, een niet te verwaarlozen voordeel, metrostations zijn soms gemakkelijker toegankelijk dan sommige diensten voor daklozen, zoals dagopvangcentra waar je een vraag moet kunnen formuleren om ontvangen te worden en waar de interne regels strikter zijn, waardoor de toegangsdrempel hoger ligt.

Tussen enerzijds het geven van een eenzijdig repressief antwoord door daklozen uit te sluiten van de metrostations en zo het fenomeen enkel verbergt door het te verplaatsen in tijd en ruimte zonder het op te lossen en anderzijds de fatalistische acceptatie van een stand van zaken die de verschillende antagonistische belangen kristalliseert, promoot DIOGENES een derde weg: die van sociale inclusie via het creëren van sociale banden. Het bouwen van bruggen tussen de straat en de rest van de maatschappij, zodat iedereen de andere beter leert kennen en begrijpen en zodoende de weg naar inclusie wordt vergemakkelijkt. We kunnen de semi-publieke ruimten zien als een opportuniteit. De aanwezigheid van verschillen

de lagen van de bevolking maakt dat een dichte betrokkenheid van de burger rond een moeilijke situatie niet alleen sociale inclusie van de dakloze vergemakkelijkt, maar eveneens de beeldvorming en het onveiligheidsgevoel van deze betrokken burgers zal verbeteren. Door het ondersteunen van zulke dynamieken, dragen straathoekwerkers bij tot een verbetering van het algemeen welbehagen van de dakloze persoon, alsook voor het openbaar vervoer en de handelaars, net als voor de reizigers.

Het doel van dit project is tweeledig: het bereiken van metrobewoners en hun context en tegelijkertijd de voorwaarden om een comfortabel en veilig openbaar vervoer voor alle reizigers te bevorderen, net als het aanmoedigen van serene werkvoorwaarden voor de mensen die in de stations werken.

Deze vorm van werken heeft zijn efficiëntie reeds bewezen en heeft gunstige effecten, voor zowel de begeleiding van mensen naar sociale rehabilitatie en integratie, als voor het veiligheidsgevoel van reizigers en personeel. Een win-win situatie is het gevolg met minder overlast (vuil ...), minder klachten in de stations en een beter gewaardeerd imago voor de MIVB als een menselijk en solidair bedrijf.

6. ONZE MIDDELEN

6.1. Financiering

Het project *Metro-Verbindingen* wordt sinds 2012 gesteund en gefinancierd door de Ministers voor Bijstand aan personen van het verenigd college van de Gemeenschappelijke Gemeenschapscommissie van het Brussels Hoofdstedelijk Gewest. Het gaat over een facultatieve subsidie die jaarlijks opnieuw wordt aangevraagd. In 2021 is het project gesubsidieerd voor 135.000,00 €.

Sinds 2018 wordt het project *Metro-Verbindingen* eveneens gesteund en gefinancierd binnen het kader van het Globaal Veiligheids- en Preventieplan (GVPP) van het Brussels Hoofdstedelijk Gewest. Het project is geselecteerd voor het 2e GVPP lopende over 4 jaren van 2021 tot en met 2024. Aangezien het verwachte antwoord van de bevoegde diensten pas voorzien was midden oktober, hebben we voor het jaar 2021 slechts een subsidie aangevraagd voor de laatste 4 maanden van dat jaar, hetgeen overeenkomt met 36.000,00€.

Deze subsidies dekken personeels- en functioneringskosten, alsook sociale bijstand aan het doelpubliek. DIOGENES verbindt zich ertoe dat de werkingskosten niet meer zullen bedragen dan 15% van het totale toegekende budget.

Brussel Preventie en Veiligheid heeft ons aangekondigd dat het project *Metro-Verbindingen* in zijn volledige uitvoering voor de komende jaren binnen het kader van het GVPP is geselecteerd door de gespecialiseerde jury, als enig project dat een antwoord biedt op maatregel 6.9 van het GVPP. Door de beperking echter van financiële middelen wordt het project wellicht slechts voor een budget van 36.000,00€ i.p.v. 150.000,00€ per jaar gefinancierd voor de drie komende jaren.

Bij een gelijkblijvende subsidie binnen het kader van het GVPP ten opzichte van 2021 zal rekening moeten worden gehouden met een zeer aanzienlijke beperking van de reikwijdte van het project voor de rest van de cyclus (2022, 2023, 2024). In dat geval zou de ambitie helaas moeten worden teruggeschroefd en zouden wij gedwongen zijn ons te beperken tot de gedeeltelijke verwezenlijking van de eerste twee werklijnen.

Met andere woorden, de activiteiten op het gebied van bewustmakingscampagnes, overleg, opleiding, analyse en onderzoek zouden in het gedrang komen. Dit zou de facto een wijziging van de missie, de doelstellingen en de indicatoren inhouden. Het zou ons ook verwijderen van de algemene samenhang van het project dat aanvankelijk door de jury van de aanvraag was geselecteerd en het zou een aanzienlijke negatieve impact hebben, zowel voor de bewoners van de straat als voor de veiligheid en de preventie in Brussel. Het zou eveneens ons vermogen aantasten om in te spelen op de behoeften van het terrein en in onze samenwerking met de MIVB en met opleidingsorganisaties die ons met specifieke verzoeken contacteren (ERAP, Leefmilieu Brussel, Politiezone Montgomery ...).

Wij maken van dit activiteitenrapport gebruik om volledige financiering van onze actie te vragen. Wij staan ter beschikking van de jury, BPV, de bevoegde ministers voor bijstand aan personen en de Brusselse regering om na te gaan hoe onze actie kan worden gesubsidieerd, bij voorkeur in het kader van het GVPP, de GGC of via alternatieve financiering.

De bijkomende financiering zou ons in staat stellen het volledige project met zijn vijf

samenhangende werklijnen ten volle te kunnen uitvoeren.

Deze extra financiering kadert eveneens binnen 4 belangrijke aandachtspunten:

- Zowel de MIVB, als het kabinet verantwoordelijk voor openbaar vervoer, constateren een grote stijging van het aantal mensen aanwezig op het MIVB-net en maken zich zorgen omtrent de moeilijke situaties waarin zij zich bevinden.
- De aanbevelingen van Bruss'Help op 26/11/'21 aan Minister Alain Maron, lid van het Verenigd College van de GGC belast met Gezondheid en Welzijn, voor de "versterking van straathoekwerk met betrekking tot integratie in de maatschappij, die toelaten om trajecten van sociale inclusie te activeren rekening houdende met het bestaande aanbod en de noden van de kwetsbare doelgroepen" in het Brussels Hoofdstedelijk Gewest.

- De wens die Minister Alain Maron heeft geuit om meer aandacht te geven aan het straathoekwerk in de metrostations.

- De mogelijkheid om de VZW DIOGENES te subsidiëren volgens het aantal gebruikers van onze diensten, namelijk het aantal verschillende personen die we ontmoeten. In het structureel akkoord voor het algemeen straathoekwerk van DIOGENES verkrijgen we op dit moment een financiering tot 800 gebruikers (5,5 VTE), terwijl we de laatste jaren met meer dan 1000 gebruikers (8 VTE) van onze diensten werken: in 2021 met 1187, in 2020 met 1176, in 2019 met 1021.

Hiermee willen we onze ambitie aanhouden om in te zetten op het versterken van de cohesie in de maatschappij door middel van onze aanwezigheid en onze activiteiten met straatbewoners en met hun context door middel van onze vijf samenhangende werklijnen.

6.2. Human Resources

Dankzij de financiering door de GGC is het project *Metro-Verbindingen* in januari onmiddellijk van start kunnen gaan met 1,5 VTE straathoekwerker. In september 2021 werd in het kader van het GVPP het personeelskader met 1 VTE versterkt. Zo hebben we de laatste 4 maanden met een bezetting van 2,5 VTE straathoekwerkers kunnen werken.

Het personeel dat aangeworven is binnen dit project hebben verschillende kwaliteiten en aanzienlijke beroepservaring om daklozen te ondersteunen en te begeleiden naar een sociale integratie in onze maatschappij.

Voor het team *Metro-Verbindingen* konden we in 2021 rekenen op 3 verschillende straathoekwerkers met de volgende kwalificaties: bachelor in internationale samenwerking en master in communicatie en culturele studies, bachelor in interculturele communicatie en management. Elk van hen hebben vele jaren nuttige ervaring op het gebied van de hulp aan daklozen.

Met het oog op een grotere doeltreffendheid wordt dit project binnen het DIOGENES-team in de praktijk verspreid. Alle werknemers van DIOGENES zijn betrokken bij de verwezenlijking van de doelstellingen van het project en delen de acties uitgevoerd in de verschillende semi-publieke ruimten. Voor het project wordt geen afzonderlijk team opgericht dat onafhankelijk en gescheiden van de rest van het personeel opereert, ook al voeren de personen die in het kader van het project *Metro-Verbindingen* werken, in nauwe samenwerking met de directeur van DIOGENES vzw, specifieke taken uit in verband met de ontwikkeling van het project (samenwerking met de verschillende actoren in de semi-publieke ruimte, gegevensverzameling, analyse van de resultaten, vertegenwoordiging van het project naar buiten toe, reflectie over de strategische krachtlijnen van het project, opstelling van eindejaarsverslagen, ...)

6.3. Samenwerkingsverbanden

Het project *Metro-Verbindingen* werkt met een uitgebreid netwerk van gespecialiseerde en algemene hulpverleningsinstellingen, van alle sectoren samen.

De meeste van deze samenwerkingsverbanden zijn gebouwd rond de begunstigen en geven geen aanleiding tot gecontracteerde partnerships: het project begeleidt mensen naar de diensten die zij nodig hebben, en deze ontvangen hun in de normale uitoefening van hun taken. De verschillende verenigingen en instellingen weven uiteindelijk rondom de persoon een netwerk van ondersteuning, hulp en zorg; waarbij het project *Metro-Verbindingen* de coördinatie kan nemen.

Meer samenhangende en regelmatige samenwerkingsverbanden zijn gemaakt met projecten die directe oplossingen bieden om uit

de straat en de metro te geraken. Hierbij leidt het project *Metro-Verbindingen* dikwijls de daklozen toe als een doorverwijzende dienst.

Het project begeleidt mensen op straat, op hun ritme met hoogtes en laagtes, totdat de situatie is gestabiliseerd. Indien nodig, zoekt het project op het juiste moment en de juiste manier ondersteuning door deze andere instellingen.

Een meer specifiek partnerschap werd opgezet met de MIVB (maatschappelijk referenten) door de actieve deelname van het *Metro-Verbindingen* team aan de maandelijks georganiseerde overlegvergaderingen. Deze bijeenkomsten zijn de plaats voor informatie-uitwisseling (met respect tot het beroepsgeheim) en de coördinatie van uit te voeren acties.

7. ONZE AANBEVELINGEN

Tijdens ons werk op de openbare vervoersnetten werden we geconfronteerd met verschillende situaties en toestanden die ons getroffen hebben. Dit zijn onze aanbevelingen:

- Straatbewoners 'doen bestaan' door de erkenning van hun gehele burgerschap te bevorderen, met naleving van hun persoonlijke vrijheden en hun basisrechten. Dit begint bij het recht om een leven te lijden in overeenstemming met de menselijke waardigheid, het recht op huisvesting en het recht om te beschikken over de openbare ruimte;
- Straatbewoners in de semi-publieke ruimten toelaten in hun leefomgeving en vermijden het probleem te verplaatsen door repressieve acties, omdat dit de sociale en administratieve integratie belemmert;
- De gebruikersruimte met risicobeperking ondersteunen en promoten. Dit om een antwoord te bieden op de overlast die gecreëerd wordt bij het druggebruik in de (semi-)publieke ruimte. Hierbij vrijwaren we de waardigheid van de druggebruikers en wordt hulpverlening dichterbij de druggebruiker gebracht;
- Het recht op een referentieadres toekennen aan iedereen, om zo de administratieve situatie te deblokken voor mensen die niet beschikken over een legaal statuut, en zo de toegang tot huisvesting en werk te faciliteren;
Een oplossing vinden voor mensen met een achtergrond van intra-Europese migratie. Mensen voor wie de wegen naar inclusie momenteel beperkt zijn;
- Meer en gemakkelijkere toegang tot (tijdelijke) huisvesting voor personen die geen wettelijk verblijf hebben;
- Ondersteuning van alle creatieve en innovatieve huisvestingsoplossingen (ISSUE, hotelprojecten, MODULO...);
- Preventiewerkers voor het voorkomen van het verliezen van huisvesting versterken.
- Aanmoedigen van inter-sectoraal werk;
- De administratieve toegang tot medische noodhulp automatisch toekennen en uitbreiden tot allesomvattende zorg (nazorg, chronische lichamelijke, psychiatrische gezondheidsproblemen ...);
- De toegankelijkheid van de verschillende OCMW-antennes verbeteren. Eenvoudigere en transparantere procedures en regels die in alle OCMW's antennes en gemeenten gelden;
- De effectiviteit van de rechten van straatbewoners bevorderen door de voorkeur te geven aan de 3 basisbeginselen, zijnde universaliteit, automatisering en individualisering van rechten;
- Structurele erkenning van het project *Metro-Verbindingen* als sociaal innovatief project (GGC);
- Uitbreiding van bewezen en succesvolle ondersteuningsmiddelen: straathoekwerk, het DIOGENES project "*Ondersteuning bij woonst - Directe toegang van de straat tot huisvesting*", thuisbegeleidingsdiensten, Housing First.

8. ONZE PERSPECTIVEN VOOR 2022

Het innovatieve project *Metro-Verbindingen* bestaat al 10 jaar. 2022 wordt een jaar waar we willen werken naar het bestendigen van de positieve impact van het project op straatbewoners en de maatschappij.

In eerste plaats betekent dit dat er nood is aan stabiliteit. De verkregen subsidie in het kader van het GVPP zorgt onvoldoende voor de nodige stabiliteit in het team. De aanvraag procedures laten lang op zich wachten en het antwoord of de subsidie al dan niet wordt toegekend komt dikwijls pas in het najaar. Straathoekwerk is een zeer efficiënte, echter ook een kwetsbare methodiek die nood heeft aan continuïteit om duurzame relaties met straatbewoners om te zetten in langetermijnoplossingen weg van de straat. Het werven van straathoekwerkers slechts voor vier maanden in een jaar, zonder de zekerheid om het jaar nadien te kunnen verder werken, heeft een negatieve impact op onze werking. We pleiten stellig voor het toekennen van subsidies in het jaar voor dat de subsidie gebruikt kan worden. Of subsidies die toegekend worden voor meerdere jaren.

De vragen voor samenwerking rond moeilijke situaties in de stations van de MIVB zijn echter zeer groot (in 2021 een totaal van 271 meldingen | gemiddeld 23 meldingen per maand). Daarboven komt dat het werken rond elke situatie zeer tijdsintensief is. Om onze impact op deze complexe en moeilijke situaties in de 59 stations van de MIVB, met uitbreiding de 35 stations van de NMBS, parken, winkelgalerijen, e.d. te verstevigen, hebben we een minimum van 3 VTE straathoekwerker nodig voor het uitvoeren van onze twee eerste werklijnen: straathoekwerk met straatbewoners in de semi-publieke ruimte en het werken en ondersteunen van de context en het opzetten en

coördineren van zorgnetwerken.

In samenwerking met de sociaal referenten van de MIVB, willen we steeds meer inzetten op het organiseren van focusgroepen ter ondersteuning van personeel of winkeliers op het vervoersnet. Hiermee creëren we een enorm positieve impact, zowel voor het personeel of de winkeliers, als voor de metrobewoners. Hiernaast zien we de enorme mogelijkheden van zorgnetwerken en de positieve impact die het heeft op de dynamiek in een station en het algemeen welbehagen van ieder die zich er ophoud, zowel als de mogelijkheden voor sociale integratie in de maatschappij.

Ook in 2022 willen we onze samenwerking met alle belanghebbenden in de semi-publieke ruimte verder ontwikkelen. Naast onze goede en jarenlange samenwerking met de MIVB, zoeken we opnieuw onze banden met het kabinet verantwoordelijk voor het openbaar vervoer in Brussel te versterken. Naast deze samenwerkingen blijven we zoeken naar goede banden met de NMBS, verantwoordelijken van parken, koepel organisaties van winkeliers in galerijen of winkelstraten, e.d.

In 2022 plukken we ook de vruchten van ons voorbereidend werk vorig jaar. Onze werklijn omtrent het vormingsaanbod krijgt dit jaar een enorme boost dankzij financiële middelen die we krijgen van het Fonds de Warmste Week. De vraag naar onze vorming is groot en we kijken er naar uit om in het voorjaar een eerste piloot vorming te geven. In het najaar wensen we het vormingsaanbod sterk te verspreiden en te bestendigen voor komende jaren.

Dit jaar starten we ook met een vergevorderde samenwerking met het buurthuis Chambéry rond het project Zorgzame Buurten.

Met onze jarenlange opgebouwde expertise zorgen we voor ondersteuning door vorming, intervisie, supervisie, deelname in de stuurgroep, samenwerking rond bepaalde situaties in de wijk op het terrein e.d.

Het vervolg van onze bewustmakingscampagnes is niet verzekerd in 2022. Door de onzekerheid van het verkrijgen van ons gevraagde budget in het kader van het GVPP, zou de bewustmakingscampagne dit jaar weg kunnen vallen. We nemen dit op met de verantwoordelijke administratieve diensten van Brussel Preventie en Veiligheid om te bekijken wat de mogelijkheden hieromtrent nog zijn.

Het project *Metro-Verbindingen* zet verder in op de algemene visie van de vzw DIOGENES:

“Dat iedere straatbewoner zijn plek mag innemen die bij hem of haar past in een inclusieve, rechtvaardige en solidaire samenleving.”

En dit zowel via het werk met de straatbewoners als via de samenleving met behulp van zijn verschillende complementaire werklijnen, die het project zeer vooruitstrevend en innovatief maken.

Bruggen bouwen tussen de straat en de rest van de samenleving

opdat iedere straatbewoner zijn plek mag innemen die bij hem of haar past in een inclusieve, rechtvaardige en solidaire samenleving.